

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio
Dyddiad y Cyfarfod	8 Gorffennaf 2020
Aelod / Swyddog Arweiniol	Lisa Lovegrove – Prif Archwilydd Mewnol
Awdur yr Adroddiad	Lisa Lovegrove – Prif Archwilydd Mewnol
Teitl	Adroddiad Blynyddol Archwilio Mewnol 2019-20

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad hwn yn darparu Adroddiad Blynyddol yr Archwiliad Mewnol i'r Pwyllgor ar gyfer 2019-20 sy'n darparu barn gyffredinol y Prif Archwilydd Mewnol ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu, risg a rheolaeth y Cyngor yn ystod y flwyddyn sy'n llywio'r 'datganiad llywodraethu blynyddol'.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) yn ei gwneud yn ofynnol i'r 'prif weithredwr archwilio' gyflwyno barn archwilio fewnol flynyddol ac adrodd y gall y sefydliad ei ddefnyddio i lywio ei ddatganiad llywodraethu blynyddol. Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor hwn yn ei gwneud yn ofynnol iddo ystyried adroddiad blynyddol yr archwilwyr mewnol.

Mae Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014 yn ei gwneud yn ofynnol i adolygiad o drefniadau llywodraethu gael ei adrodd o fewn yr awdurdod, yn achos y Cyngor y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol ac Archwilio, ac yn allanol gyda chyfrifon cyhoeddedig yr awdurdod. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol (AGS) yn adolygiad blynyddol o'r systemau rheolaeth fewnol ac yn casglu sicrwydd o amrywiol ffynonellau i'w gefnogi. Mae Archwilio Mewnol yn gyfrannwr allweddol a dylai'r Prif Archwilydd Mewnol (CIA) ddarparu adroddiad blynyddol ysgrifenedig i'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu i gefnogi'r AGS.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Mae'r Pwyllgor yn ystyried ac yn rhoi sylwadau ar adroddiad blynyddol y Prif Archwilwyr Mewnol a'r 'farn' gyffredinol.

4. Manylion yr Adroddiad

Mae Adroddiad Archwilio Mewnol 2019-20 wedi'i gynnwys yn Atodiad 1 ac mae'n dangos:

- Mae'r farn yn cael ei ffurfio yn seiliedig ar y gwaith archwilio mewnol a wnaed yn ystod y flwyddyn yn unol â'r Strategaeth Archwilio Fewnol a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol;
- Lefel y gwaith a wnaeth Archwiliad Mewnol i ddod i'r 'farn' gyffredinol hon;
- Nid yw'r farn yn awgrymu bod Archwilio Mewnol wedi adolygu'r holl risgiau sy'n ymwneud â'r Cyngor. Wrth ddarparu barn, mae'n hanfodol nodi na all sicrwydd fod yn absoliwt. Y mwyaf y gall Archwilio Mewnol ei ddarparu yw sicrwydd rhesymol nad oes unrhyw wendidau mawr yn y system rheolaeth fewnol.
- Mae'r Prif Archwilydd Mewnol wedi darparu 'sicrwydd canolig' ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd cyffredinol amgylchedd rheoli mewnol y Cyngor, gan gynnwys ei drefniadau ar gyfer llywodraethu a rheoli risg;
- crynodeb o'r gwaith gwrth-dwyll;
- sut mae Archwilio Mewnol yn cydymffurfio â'r PSIAS; a
- crynodeb o berfformiad yr Archwiliad Mewnol yn ystod y flwyddyn

Dywed y Farn Archwilio: "Mae trefniadau llywodraethu, rheoli risg a rheoli ar waith ar gyfer swyddogaethau busnes allweddol yn foddhaol ar y cyfan.

Rwyf wedi ystyried cydbwysedd y gwaith archwilio a wnaed yn 2019/20 a'r graddau sicrwydd a roddwyd, ynghyd ag ymateb yr uwch reolwyr. Nid yw'r Archwiliad Mewnol wedi adolygu'r holl risgiau a sicrwydd sy'n ymwneud â Chyngor Sir Dinbych ac felly ni all roi sicrwydd llwyr i'r amgylchedd rheolaeth fewnol. Mae fy marn yn seiliedig i raddau helaeth ar gwblhau'r cynllun mewnol sy'n seiliedig ar risg, gweler Atodiad 1 am fanylion.

Mae rhai meysydd o wendid wrth reoli risgiau a / neu reolaethau a allai roi cyflawniad amcanion mewn perygl. Mae angen gwelliannau i fynd i'r afael â meysydd o'r fath fel bod y fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth yn ddigonol.

At ei gilydd, mae Archwilio Mewnol yn cynnal perthynas dda â rheolwyr lle maent yn rhannu'r meysydd lle maent yn eu hystyried yn broblemau posibl yn agored ac yn ystyried canlyniadau ein gwaith fel cyfle i wella. Mewn rhai achosion, mae cais y Rheolwyr am archwiliad o faes pryder hysbys wedi arwain at adroddiadau sicrwydd isel, lle mae ein gwaith yn cynorthwyo'r gwasanaeth i flaenoriaethu'r ymateb a'r camau i'w cymryd i wella'r sefyllfa.

Mae saith archwiliad yn ystod y flwyddyn wedi derbyn sicrwydd 'Isel', a'r lleill yn cael sgôr Sicrwydd 'Uchel' neu 'Ganolig'. Lle mae materion sylweddol wedi'u nodi, at ei gilydd, aethpwyd i'r afael â'r rhain yn briodol, sy'n cadarnhau bod rheolwyr yn ymatebol i'n gwaith. Mae Archwilio Mewnol wedi cwblhau pedair eitem o waith cynghori yn ystod y flwyddyn sy'n dangos bod y rheolwyr yn barod i ymgysylltu ag Archwilio Mewnol i sefydlu amgylcheddau risg a rheolaeth dda. Er na roddir sgôr sicrwydd ar gyfer y gwaith hwn, defnyddir y canlyniad i lywio ein barn gyffredinol ar ddigonolrwydd llywodraethu, rheoli risg a threfniadau rheoli.

Mae'r pandemig coronafirws wedi tarfu ar gyflawni'r Cynllun Archwilio Mewnol ar gyfer 2019-20 yn ystod wythnosau olaf y flwyddyn ariannol; gan arwain at ohirio ychydig o aseiniadau archwilio mewnol wrth i wasanaethau gyfeirio adnoddau i roi sylw i'r argyfwng a sicrhau y gellir darparu gwasanaethau hanfodol. At ddibenion yr Adroddiad Blynyddol hwn, gwnaed digon o waith archwilio, gan gynnwys yr aseiniadau sydd wedi'u cwblhau ond heb eu cwblhau eto, sydd wedi fy ngalluogi i ffurfio'r Farn Archwilio Fewnol Blynyddol ar gyfer 2019/20. Rydym yn cydnabod bod mesurau brys yn aml yn osgoi rheolaethau safonol, a bydd angen adolygu hyn yn 2020/21.

Wrth ddod i fy marn, rwyf wedi ystyried cydbwysedd canlyniadau ein gwaith archwilio yn erbyn yr amgylchedd hwn ac wedi dod i'r casgliad nad yw'r prif faterion risg a barn sicrwydd isel yn arwyddocaol yn gyfan gwbl i'r system rheolaeth fewnol ”.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Ddim yn berthnasol - nid oes angen penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

6. Beth fydd cost hyn a beth fydd ei effaith ar wasanaethau eraill?

Nid oes unrhyw gostau ychwanegol yn gysylltiedig â'r adroddiad hwn. Mae camau i sicrhau cydymffurfiaid â deddfwriaeth berthnasol a pholisïau'r Cyngor yn cael eu cymryd o fewn y cyllidebau presennol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Aseiad o'r Effaith ar Les?

Ddim yn berthnasol - nid oes angen penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

8. Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda'r Pwyllgorau Craffu ac eraill?

Cynhaliwyd ymgynghoriad â swyddogion, Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol a Swyddfa Archwilio Cymru wrth ddrafftio'r Strategaeth Archwilio Fewnol

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Ddim yn berthnasol - nid oes angen penderfyniad gyda'r adroddiad hwn.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau

Gall system rheolaeth fewnol annigonol ac aneffeithiol weithredol gael effaith andwyol ar brosesau rheoli risg y Cyngor a llywodraethu corfforaethol ehangach, ac, felly, ansawdd y gwasanaeth a ddarperir.

Mae Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus yn ei gwneud yn ofynnol i Archwiliad Mewnol werthuso effeithiolrwydd rheoli risg a chyfrannu at wella prosesau rheoli risg.

11. Pŵer i wneud y Penderfyniad

Ddim yn berthnasol - nid oes angen penderfyniad gyda'r adroddiad hwn